

Pa kakor je to povsod, tako je tudi pri nas.

Ako se ozremo na dobo tridesetih let, moramo pripoznati, tudi če bi ne hoteli, da je tudi naša dežela vložila ogromen kapital za omenjeni neproduktivni element; priznati pa mora vsak po pravici, da je šola sijajno izvršila svojo nalogo ter popolnoma opravičila vse one žrtve, ki jih je vložila dežela za njen razvoj. Moramo pa tudi to priznati, da poznamo dežele, ki živijo v boljših finančnih razmerah, pa se vkljub temu ne morejo istovrstiti z nami v napredku šolstva.

Ljudski učitelj more s ponosom zreti na svoje uspehe. Z ozirom, da je ljudska šola za štiri petine našega naroda edini vzgojno-izobraževalni zavod, je ona brez dvoma najznatnejša narodna institucija. Brez nje ni govora o kaki prosveti.

Vprašajmo se, kdo je faktični nosilec prosvete in kakšen je njegov položaj med ostalimi stanovi? Na kratko rečeno, se na faktičnega nosilca kulture vedno pozablja, kadarkoli se urejuje šolstvo po zakonih. Na njega se ne jemlje ozir niti tedaj, kadar se drugim javnim uradnikom poboljšava plača. On je izvzet, ker mu je plača urejena po šolskih zakonih, namesto da bi bila, kakor pri drugih uradnikih, urejena po posebni postavi, ki se da od časa do časa brez težko izpremeniti, če to zahtevajo potrebe stanu in dopuščajo — deželne razmere.*)

Ljudski učitelj ne more s sedanjo plačo živeti in ako živi, tedaj je to samo, kakor pravimo, da se pripoveduje. Tako plačo si bi služil tudi tedaj, če bi bil pet ur na dan samo čuvar otrok. Da ni v njem tolike odporne moči, ki mu je pomagala medsebojno ustanoviti različne institucije v moralno in materialno pomoč, ki jih je osnoval in izvedel izvanredni zanos za dobro stvar in njegova čvrsta žilavost, bi moral omagati, in pred njegovimi očmi bi ne bilo višjih smotrov in idej! On bi postal navadni najemnik, a dežela, ki ji služi, bi se sramovala takega kruhoborca. Priroda je stavila človeku najtežjo nalogo: borbo za življenje. In v tej borbi nadkrijuje moč ljudskega učitelja herojsko moč. Borečega se od jutra do mraka ga dobimo povsod, kjer se dela v blagor naroda. Glej ga, kjer funkcionira na polju naprednega gospodarstva; glej ga, kjer se neguje narodna pesem, kjer se zbira narodno blago; glej ga na polju leposlovja, ki mu je pripomogel preskrbeti dober glas; glej ga na vsakem polju plemenitega javnega delovanja. Povsod je popolen — povsod pripravljen. Ali za vse usluge, kar jih stori deželi ravno v isti meri in z istim oduševljenjem kakor kak drug stan, ne dobiva primerne plače za svoje delo, četudi je to delo najznatnejše, četudi je on faktični nosilec kulture, ki je deželi, naši mili domovini, preskrbela odlično mesto med kulturnimi deželami.**)

Da je hrvaško ljudsko učiteljstvo vedno vestno vršilo svojo dolžnost, temu so dokazi najlepša priznanja kompetentnih sodnikov v inozemstvu in izjave naših najvišjih poglavarjev.

(Dalje.)

Slovenska Šolska Matica.

„Slovenska Šolska Matica“ in „Hrvatski pedagoško-književni zbor“ v Zagrebu sta sklenila, da stopita med seboj v zvezo zamenjavanja svojih knjižnih proizvodov s temi-le pogoji:

*) Pri nas imamo sicer celo državni šolski zakon (§ 55.), ki ureja naše plače, a našim oblastvom je ta zakon — deveta briga. Naše razmere so v sorodu edino z onimi, ki vladajo na — Turškem. Uredn.

**) Do pičice enake razmere so tudi pri nas. Slovenec in Hrvat sta si v resnici brata! Uredn.

1. Vsak društvenik imenovanih dveh društev dobi vsako leto, ako želi, poleg knjig svojega društva tudi publikacije drugega društva.

2. V ta namen ima dotični društvenik plačati razen društvenine svojega društva polovico letnega doneska drugega društva.

3. Za dobivanje knjig drugega društva namenjena vsota se dotičnemu odboru pošlje od odbora, ki je prispevek sprejel zaeno z lastno društvenino.

Dotični dopis „Hrvatskega pedagoško-književnega zbora“ slove:

Br. 56.

Slavnomu odboru „Slovenske Šolske Matice“
u Ljubljani.

Čast nam je, ovime slavnomu odboru javiti, da je upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnega zbora“ u svojoj sjednici, održanoj dne 6. o. mj., rado pristao na prijedlog slavnoga toga odbora od 19. aprila o. g., br. 9, da članovi „Slovenske Šolske Matice“ i „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ stupe u međusobno svezu tako, da članovi jednoga društva za polovico godišnjega prinosa drugoga društva primaju knjige drugoga društva.

Upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ pozvat će svoje članove, da se izjave, koji žele primati knjige slav. „Slovenske Šolske Matice“, pa će imena dotičnika početkom svake godine s polovicom prinosa poslati slavnomu tomu odboru. Isto tako molimo, da nam slavni taj odbor tim načinom početkom svake godine izvoli javiti, koliko se članova „Slovenske Šolske Matice“ izjavilo za primanje knjiga „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“.

Godišnja članarina za članove „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ iznosi 2 K, a prema tome imao bi svaki član „Slovenske Šolske Matice“ platiti 1 K.

Ako bi slavni odbor želio, da članovi „Slovenske Šolske Matice“ prime knjige „Hrv. pedagog.-knjiž. zbora“ već i od godine 1903., te molimo, da nam se broj dotičnih članova naznači najdalje do 1. septembra, da se mogne prema tome odrediti naklada.

Još je upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ zaključio, da će članovima „Slovenske Šolske Matice“ dati do sada izošle sveske „Pedagoške enciklopedije“ za pol cijene, t. j. po 60 fl.

Javljujući sve to slavnomu tomu odboru želimo, da to bude na sve bolje međusobno spoznavanje slovenskoga i hrvatskoga pučkoga učiteljstva, a u toj nadi bilježimo se s kolegijalnim pozdravom.

Upravni odbor „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“,
u Zagrebu, dne 14. junija 1903.

Tomislav Ivkanec l. r.

Josip Kirin l. r.

predsednik.

tajnik.

Z ozirom na to prosimo člane „Slovenske Šolske Matice“, da vzamejo te ukrepe na znanje in se vsako leto po svojih poverjenikih ali direktno pri odboru izjavijo vsi tisti, ki žele za prinos 1 K prejemati knjige „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“.

Prav tako prosimo, da se istim potom izjavijo najdalje do konca tega meseca vsi oni,

1.) ki žele prejeti knjige „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“ že za l. 1903. za polovico članarine, t. j. 1 K,

2.) ki žele prejeti tudi dosedanjih 8 zvezkov „Pedagoške enciklopedije“ za pol cene, t. j. po 60 h.

Dotične zneske je zaeno z letnino za „Slovensko Šolsko Matico“ izročiti poverjenikom ali jih pošiljati podpisnemu odboru.

Gg. poverjenike pa prosimo, da prejemajo denar in ga z letnino za „Slovensko Šolsko Matico“ vred pošiljajo odboru, pri čemur naj se natančno označi namen pripisanega denarja.

Dalje naznanja podpisani odbor, da izda „Slovenska Šolska Matica“ za l. 1903. štiri knjige, in sicer: 1. Pedagoški Letopis, 2. Realne knjižnice 3. snopič, 3. Učne slike k II. Čitanki in 4. Duševno analizo z razpravo o formalnih stopnjah. Te knjige izidejo še pred obnim zborom, ki bo dne 28. decembra t. l. ob 10. uri dopoldne v mestni dvorani v Ljubljani. Popoldne tega dne ob 2. uri bo istotam predavanje g. V. Bežka o razvijajoče-upodablajoči metodi.

Slednjič prosimo gg. poverjenike in vse slovensko učiteljstvo, da se požurijo s pristopom k „Slovenski Šolski Matici“ za l. 1903. in s pošiljateljico letnine, ker so se začele letošnje knjige že tiskati in nam je treba vedeti, koliko iztisov naj se tiska. Dosedaj se je za letošnje oglasilo še prav malo članov. Častno pa bi bilo, ko bi se lansko število podvojilo. Dobivajo se pri odboru tudi še vse dosedaj izdane knjige za navadno letnino po 4 K. O d b o r.

Kritikujoči glasovi.

Gališko.*) V Dobrnizcah — na gališko-ruski meji — imajo štirirazrednico. Tam poučujejo poleg nadučitelja še dva učitelja in ena učiteljica. In ta nadučitelj je kapaciteta prve vrste v svoji stroki. Posebno rad nadzoruje podrejeno učiteljstvo. Tako na pr. je „inšpiciral“ dne 28. junija (st. kal.) enega izmed učiteljev od pol 9. do 3/4 10. zjutraj, a v njegovem razredu so pa imeli učenci največji haló!

V Topolzszeicah je tudi štirirazrednica, a to šolsko poslopje pa služi v prvi vrsti za vse drugo kakor za učilnico, zakaj v tem poslopju je nastanjena občinska pisarnica, okr. bolniška blagajnica, čitalnica ima za svoje pevske vaje svojo sobo itd. A kar je posebnega povdarka vredno, je pa to, da ima to šolsko poslopje le eden vhod. In čudno je to! Pl. Koerber izdaja vse mogoče odredbe zaradi omejitve raznih okuževalnih bolezni, a tu se pa rogajo vsem tem odredbam. Seveda, kaj takega je pa le v Galiciji mogoče.

Jako zanimive so tudi razne stavbe, v katerih so nastanjene gališke šole. O njih bi se dalo mnogo pisati, a sedaj slučajno ne omenja vir, iz katerega smo posneli te podatke, nič posebno važnega.

Prihodnjič se hočemo pomuditi nekoliko pri raznih krajnih in okrajnih šol. svetih, kjer gospodujejo razni poljski zlahčiči.

Poudarjamo pa še enkrat, da se to nikakor ne godi na Kranjskem, temveč v Galiciji. Kdor ne verjame, naj si blagovoli naročiti „Galizcanina“, tam dobi marsikatero zanimivost.

* * *

*) Jako čudno se nam zdi, da se je naše zadnje poročilo o „galiških pravnih razmerah“ tako čudno tolmačilo. Kdor ne verjame, da se na Gališkem, kjer vlada kasta raznih zlahčičev — dogajajo take gorostasne stvari, mu ne moremo pomagati drugače, kakor da se začne bolj zanimati za Galičijo. Da bi se pa na Kranjskem ne moglo kaj takega goditi, pa tudi ne dvomimo, saj nas je temeljit poznavalec kranjskega statističnega šol. materijala pred kratkim v „Slov. Narodu“ poučil, da Kranjska ne zastaja glede šolstva prav nič za Galičijo. — Torej ne bodimo neverjetni Tomaži!

Uredn.

Primorsko. Resničen prizor iz pisarnice nekega c. kr. učnega zavoda na Primorskem iz sedanjega časa ob vpisovanju učencev.

Mati (uradnikova soproga s češkim naglasom): „Guten Tag, meine Herrn! Bitte den Klëinen einzuschreiben.“

Vpisujoči član učiteljskega zbora (Slovan): „Sein Name?“

Mati: „Hermann Winter“.

Vpis. član: „Geburtsort und Zeit?“

Mati: „Brün, 12. Mai 189—.“

Vpis. član: „Religion?“

Mati: „Römisch-katholisch.“

Vpis. član: „Muttersprache?“

Mati: „Er spricht zwar mit mir böhmisch, aber der Vater will deutsche Muttersprache eintragen lassen.“

(Pet minut pozneje.)

Mati: „Buon giorno, signori; prego di notare mio figlio.“

Vpis. član: „Il suo nome?“

Mati: „Radomir Hočevár.“

Vpis. član: „Nato?“

Mati: „A Trieste, 20. luglio 189—.“

Vpis. član: „Religione?“

Mati: „Cattolico.“

Vpis. član: „Lingua materna?“

Mati: „Italiano.“

Vpis. član: „Nome del padre?“

Mati: „Francesco Hočevár.“

Vpis. član: „Sua occupazione?“

Mati: „Redattore“.

Vpis. član: „O, signor marito e redattore della „Naša zastava“, e vero?“

Mati: „Sì, signore.“ — —

Brez komentara.

* * *

Predarlsko je dežela, kjer se cedi med in mleko — učiteljstvu v korist. Čujmo! 335 razredov je imelo nič manj kakor 1143 poldni prostih zaradi lokalnih praznikov; 189 razredov je imelo 602 poldneva brez pouka zaradi sv. obhajila, zaradi raznih cerkvenih slovesnostij je bilo 370 poldni prostih v 172 razredih.

V tej deželici so službovale 103 učiteljice, a izmed teh jih je 75 iz reda „usmiljenih sester“, 2 iz rede „sv. Križa“, a le 26 je civilnih. Učiteljskih knjižnic nima 84 šol in šolar-skih knjižnic pa 69 šol. Telovadbe se ne poučuje na 88,5% šole. Kot c. kr. okraj. šolski nadzorniki funkcionirajo skoro izključno le duhovniki. Plače: najnižja 800 kron za def. učitelje in 600 kron za def. učiteljice; najvišja: 1500 kron in 1200 kron. — Ker je deželica najbolj črna, je priporočamo našim „Slomškarjem“ prav posebno!

* * *

Špansko. Dežela posebnosti je tudi Špansko. Naučno ministrstvo je ravno izdalo naredbo, na podlagi katere sme na Španskem vsakdo ustanavljati vsakovrstne šole, od najnižje kategorije pa do najvišje. Urediti in ustrojiti jih sme prav po lastni volji. Država nadzoruje le v toliko te šole, kolikor se tiče zdravstvenih in moralčnih ozirov!

Našim propadlim dijakom pa svetujemo, da gredo na Špansko študirat. Država izdaja za vse šole, za vse izpite posebno brošuro, kjer se nahajajo vsa ona vprašanja, po katerih mora dotična komisija izpraševati. Kdor zna vso to stvarino, je gotov dobrega uspeha. In Španska je prav do mozga klerikalna, torej jo tudi prav prijateljski priporočamo naši „Slomškarji“!